

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-081-0-6>

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ
ДО ІНТЕГРАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Бірбіренко С. С.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
та корпоративного управління*

*Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
м. Одеса, Україна*

Жаданова Ю. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
та корпоративного управління*

*Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
м. Одеса, Україна*

Вивчення існуючих методик з оцінювання економічної стійкості підприємства дозволило констатувати відсутність єдиного підходу до процедури оцінювання. Отримані наукові здобутки у сфері дослідження проблем обґрунтування методичного інструментарію та процедури здійснення оцінювання економічної стійкості можна об'єднати в наступні групи за методами оцінки:

- у залежності від кількості параметрів, що містить модель стійкості – однофакторні та багатфакторні методи;
- у залежності від типології показників, що застосовуються для оцінювання стійкості, – методи, які базуються на використанні статичних і динамічних показників;
- у залежності від виду ключового правила при оцінюванні рівня економічної стійкості підприємства – методи, що базуються на темпоральному ранжуванні показників та методи, в основі використання яких лежить порівняння фактичних значень показників з нормативними значеннями [1];

– у залежності від кількості показників, задіяних у розрахунках, – система показників, їх сукупність, комплексне оцінювання на засадах інтегральних показників оцінки економічної стійкості.

На наш погляд, методологічні підходи до інтегрального оцінювання економічної стійкості підприємства мають формуватися на засадах попередньо визначених пріоритетів вивчення об'єкту, а саме на засадах аналізу показників ефективності операційної діяльності [2].

Отже, можна визначити три аспекти, якими обумовлюються підвищення ефективності управління операційною діяльністю підприємства та досягнення ним високого рівня економічної стійкості:

1) тривале забезпечення отримання належного фінансового результату від реалізації продукції (надання послуг) – рентабельність реалізації вище середнього рівня по галузі;

2) раціональне забезпечення ефективного використання виробничих і фінансових ресурсів підприємства (високий рівень рентабельності ресурсів);

3) використання науково-обґрунтованих підходів щодо формування витрат на операційну діяльність (високий рівень рентабельності витрат).

Таким чином, ефективність управління економічною стійкістю підприємства можна визначити як співвідношення між рентабельністю реалізації продукції (надання послуг), рентабельністю ресурсів та рентабельністю витрат.

Запропонована методика базується на використанні такого діагностичного інструменту як інтегральне оцінювання рівня економічної стійкості. Також слід зазначити, що за допомогою даного інтегрального оцінювання економічної стійкості підприємства можна здійснити оцінку як загального рівня економічної стійкості, так і окремих її функціональних складових.

До основних функціональних складових, на нашу думку, слід віднести техніко-технологічну, фінансово-економічну складову економічної стійкості та комбінацію ключових параметрів зовнішнього середовища (враховуючи ймовірність дії форс-мажорних

чинників, спричинених наразі пандемією COVID-19), які чинять безпосередній вплив на стан економічної стійкості підприємства.

Важливим аспектом при формуванні інтегрального показника є співставлення деталізованих критеріїв економічної стійкості, простота методики розрахунку, яка має групуватися на загальнодоступних даних та можливість її широкого застосування.

Опрацювання певної кількості наукових здобутків дозволило виокремити наступні угруповання методик оцінки економічної стійкості підприємства [3-8]:

1) методики оцінювання на засадах аналізу фінансового стану підприємства та розрахунках визначення ймовірностей його банкрутства;

2) методики оцінювання, засновані на розрахунках узагальнюючого показника, обчисленого із використанням принципів системного підходу (показники середньоарифметичної, середньгеометричної, рейтингової оцінки тощо) до визначення рівня економічної стійкості. Зазначений узагальнюючий показник базується на оцінці окремих структурних компонентів (складових), які відображають окремі сфери діяльності підприємства;

3) методики оцінювання із використанням відносних показників та коефіцієнтів ваги, які розраховуються на засадах опрацювання експертних методів;

4) методики оцінювання комплексних засад визначення рівня економічної стійкості підприємства, що базуються на використанні кількісних і якісних методів аналізу.

Найпоширенішими методами із загальної сукупності проаналізованих методів є ті, розрахунок яких базується на обчисленні інтегрального показника, що, за своєю суттю, є формалізованим методом поєднання масивів аналітичних характеристик.

На засадах здійснення аналізу вищезрозглянутих методик оцінювання економічної стійкості підприємства, можна резюмувати:

1) економічна стійкість підприємства характеризується комплексністю, що обумовлює необхідність урахування усіх найважливіших структурно-функціональних складових;

2) переважаюча більшість розглянутих методик дозволяє здійснювати діагностику економічної стійкості підприємства, але без конкретизації рекомендацій відносно розробки заходів щодо стратегічного управління процесом формування, забезпечення та підвищення рівня економічної стійкості підприємницьких суб'єктів, які здійснюють свою діяльність у кризових умовах (якими наразі є карантинні обмеження, спричинені розповсюдженням коронавірусної інфекції COVID-19);

3) більшість методик базується на використанні великої кількості ідентичних показників, показників, які подекуди мають майже однаковий зміст;

4) рекомендовані критеріальні показники не враховують специфічних особливостей, притаманних окремим галузям;

5) пропонувані методики практично позбавлені орієнтування на урахування збурюючих впливів з боку зовнішнього середовища, особливо в умовах їх частих трансформацій;

6) недосконалість в сфері розробки заходів зі стратегічного управління економічною стійкістю обумовлює необхідність формування певної систематизації відповідних критеріїв і показників, на засадах використання яких будуть розроблятися із подальшим обґрунтуванням управлінські рішення, направленість яких буде мотивована необхідністю подолання виникаючих відхилень фактичних показників від запланованих критеріальних значень і ринкових позицій.

Таким чином, отримані висновки відносно форм і змісту показників оцінки економічної стійкості підприємства дають змогу констатувати, що у сучасній практиці не існує єдиної загально-прийнятної методики оцінювання [9]. Майже кожен дослідник, сфера наукових інтересів якого полягає у дослідженні методик оцінювання економічної стійкості, рекомендує до застосування свій варіант формалізації показника, надаючи при обґрунтуванні його змісту і можливостей застосування на практиці ті чи інші доводи.

Література:

1. Афоничкин А.И., Журова Л.И. Модель оценки экономической устойчивости предприятий. *Фундаментальные исследования*. 2015. № 10 (часть 1). С. 131–136.
2. Гордієнко М.І., Маслюк О.В. Економічна стійкість підприємства та фактори ризику. *Бізнес-навігатор*. 2011. № 4. С. 5–10.
3. Кобець С.П. Методичний підхід до оцінки економічної стійкості підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 37–44.
4. Кравченко М.О. Методологічні засади системного аналізу економічної стійкості промислових підприємств. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2016. № 1/3 (27). С. 84–89.
5. Отченашенко О.А. Методичні підходи до оцінювання економічної стійкості підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 4(58). С. 89–92.
6. Юрченко А.Ю. Формування та підвищення рівня економічної стійкості підприємств борошномельної галузі : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. Херсонський нац. техн. ун-т. Херсон, 2018. 283 с.
7. Діагностика стану підприємства: теорія і практика : монографія; за ред. А.Е. Воронкової. Харків : ІНЖСК. 2008. 520 с.
8. Іщенко С.В., Литвиненко М.Р., Лафазан С.О. Удосконалення системи діагностики рівня життєздатності промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2011. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
9. Бірбіренко С.С. Аналіз існуючих підходів до оцінювання економічної стійкості підприємства. *Економіка та управління в умовах побудови інформаційного суспільства* : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, Україна, 7–9 квітня 2021 р. Одеса : ДУІТЗ, 2021. С. 48–49.